

ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย

นายวันชนะ ทองคำเกา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๕๐
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

REPRESENTATIONS OF KING MAHADHAMMARAJA IN THAI LITERATURE

Mr.Wanchana Tongkhampao

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

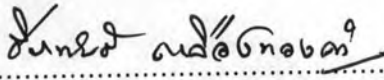
Copyright of Chulalongkorn University

500872

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
สาขาวิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

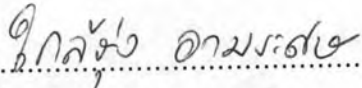
ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย
นาย วันชนะ ทองคำเกา
ภาษาไทย
อาจารย์ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

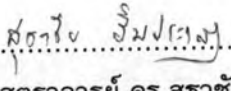

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อิงอร สุพันธุ์วณิช)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาชัย ยัมประเสริฐ)

วันชนะ ทองคำเกา : ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย.
(REPRESENTATIONS OF KING MAHADHAMMARAJA IN THAI LITERATURE)
อ. ที่ปรึกษา : อ.ดร.โกศลรุ่ง อามระดิษ, ๓๒๔ หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์จะศึกษาภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยที่ประพันธ์ขึ้นตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึง พ.ศ.๒๕๔๖ ทั้งในด้านกลวิธีการเล่าเรื่องของสมเด็จพระมหาธรรมราชา และปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองที่ส่งผลต่อการนำเสนอภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรม ผลการวิจัยพบว่า ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาไม่ใช่ภาพสะท้อนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาที่เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ แต่ถูกสร้างขึ้นด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์และความคิดทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมในยุคสมัยของการประพันธ์

ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมสามารถแบ่งได้ตามสถานภาพดังนี้
(๑) ในสถานภาพขุนพิเรนทรเทพผู้เป็นขุนศึกของอยุธยา ปรากฏเป็นภาพของผู้ปราบยุคเข็ญและนักรักนักรบ (๒) ในสถานภาพพระมหาธรรมราชาผู้เป็นเจ้าของพิษณุโลก ปรากฏเป็นภาพของผู้ต่อสู้เพื่อชาติผู้เผด็จชาติตน และผู้ฟ่ายแพ้ และ (๓) ในสถานภาพสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชผู้เป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ปรากฏเป็นภาพพระราชบิดาของวีรสตรี/วีรบุรุษ และเป็นวีรกษัตริย์

กลวิธีการเล่าเรื่องที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาให้แตกต่างกันได้แก่ การสร้างโครงเรื่องเพื่อนำเสนอแก่นเรื่อง กลวิธีการสร้างตัวละคร การเลือกใช้ผู้เล่าและมุมมองของการเล่าเรื่องที่ต่างกัน และการใช้ฉากเป็นพื้นที่ของการเล่าเรื่อง

ความคิดทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการประกอบสร้างตัวละครสมเด็จพระมหาธรรมราชาได้แก่ วาทกรรมชาตินิยม ความแตกต่างด้านโลกทัศน์เกี่ยวกับพม่า การเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์เรื่องวีรบุรุษ วาทกรรมการเมืองในวิกฤติการณ์ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖ และพฤษภาทมิฬ วาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสรอง และอิทธิพลของมโนทัศน์เรื่องพ่อของแผ่นดิน

ภาควิชา ภาษาไทย
สาขาวิชา ภาษาไทย
ปีการศึกษา ๒๕๕๐

ลายมือชื่อนิสิต.....วันชนะ ทองคำเกา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....โกศลรุ่ง อามระดิษ.....

4880197022 : MAJOR THAI

KEY WORD: KING MAHADHAMMARAJA / REPRESENTATION / THAI HISTORICAL LITERATURE

WANCHANA TONGKHAMPAO : REPRESENTATIONS OF KING MAHADHAMMARAJA IN THAI LITERATURE. THESIS ADVISOR: KLAIRUNG AMRATISHA, Ph.D., 324 pp.

The thesis aims to study the representation of King Mahadhammaraja in Thai literary works written between the early Rattanakosin period and 2546 B.E. in terms of narrative techniques and socio-cultural and political factors which influence the construction of the representation. It is found that the representation of King Mahadhammaraja is not the reflection of the king as a real person in history but is constructed by literary techniques as well as political and socio-cultural thoughts of the period when each text was written.

The representation of King Mahadhammaraja can be categorized into three groups according to his position: (1) in the position of Khun Pirendaradep, the warrior of Ayutthaya, he is represented as a crisis conqueror and a lover-warrior, (2) in the position of Phra Mahadhammaraja, the governor of Pitsanulok, he is represented as a patriotic war hero, a traitor and a defeated man, and (3) in the position of King Mahadhammaraja, the King of Ayutthaya, he is represented as a father of the hero/heroine and a brave king.

Narrative techniques used in the construction of various representations of King Mahadhammaraja are the construction of plot to present the theme of the text, the characterization, the selection of narrator and focalization, and the use of setting as a space of narration.

Political and socio-cultural thoughts responsible for the construction of the character of King Mahadhammaraja include the nationalist discourse, the different worldviews about the Burmese, the changing concept of the hero, the political discourses in the 14 October 1973 and May 1992 crises, the minor historical discourse, and the concept of the father of the nation.

Department Thai
Field of study Thai
Academic year 2007

Student's signature.....*Wanchana Tongkhampa*
Advisor's signature.....*Klairung Amratisha*

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฑ
บทที่	
๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๖
๑.๓ สมมุติฐานของการวิจัย.....	๗
๑.๔ ข้อตกลงเบื้องต้น.....	๗
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย.....	๑๐
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๒
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๒
๒ กรอบทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง.....	๑๓
๒.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	๑๓
๒.๑.๑ การนำเสนอภาพตัวแทน.....	๑๓
๒.๑.๒ สัญวิทยา : การนำเสนอภาพตัวแทนคือการสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์.....	๑๗
๒.๑.๓ มายาคติ : ภาพตัวแทนสื่อความหมายทางวัฒนธรรมในระดับความหมายแฝง.....	๒๐
๒.๑.๔ วาทกรรม : การต่อสู้และมิติทางอำนาจของภาพตัวแทน....	๒๔
๒.๑.๔.๑ มโนทัศน์เรื่องวาทกรรม.....	๒๔
๒.๑.๔.๒ วาทกรรมกับอำนาจ.....	๒๔
๒.๒ การศึกษาภาพตัวแทนในวรรณกรรม.....	๓๒
๒.๓ เอกสารและการศึกษาเกี่ยวกับสมเด็จพระมหาธรรมราชาในประวัติศาสตร์.....	๓๔
๒.๓.๑ สมัยที่เป็นขุนพิเรนทรเทพ.....	๔๐
๒.๓.๒ สมัยที่เป็นพระมหาธรรมราชา.....	๔๕

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยความดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์ ดร.โกศลรุ่ง อามระดิษ ผู้เป็นทั้งแบบอย่างทางวิชาการที่ผู้วิจัยเลื่อมใสและเป็นผู้โอบอุ้มผู้วิจัยให้เติบโตขึ้นทั้งในโลกวิชาการและโลกทรรศน์อย่างอบอุ่น ตั้งแต่ชั่วโมงแรกที่ผู้วิจัยเป็นนิสิตอักษรศาสตร์เมื่อ ๗ ปีก่อนจนจบจนปัจจุบัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งเป็นทั้งครูที่ผู้วิจัยเคารพรักและเป็นทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยความเอาใจใส่ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต และรองศาสตราจารย์อิงอร สุพันธ์วิวัฒน์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ ที่ช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดรวมทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดนำสนใจทางด้านประวัติศาสตร์แก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตา

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ปรมิษฐ์ จารุรุชชีซึ่งแนะนำแนวทางการทำวิจัยที่ดี อีกทั้งยังเป็นผู้เปิดประเด็นการศึกษาบทบาทของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ที่ได้พัฒนามาเป็นแนวทางการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณคุณ Andreas Sturm สำหรับผลงานวิจัยและคำแนะนำอันทรงค่าเกี่ยวกับทฤษฎีชาตินิยมร่วมสมัยที่ผู้วิจัยได้นำมาตอบคำถามในการวิจัยให้ลึกซึ้งขึ้น ขอขอบคุณพี่สิริวิทย์ สุขกันต์ ผู้ริเริ่มเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยทฤษฎีภาพตัวแทนเป็นคนแรก ทั้งยังแบ่งปันความรู้และข้อคิดต่างๆในการทำวิจัยให้แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ ขอขอบคุณอาจารย์วริตดา ศรีรัตน และอาจารย์ลลิตา หิงคานนท์ ที่แนะนำหนังสืออ่านประกอบการวิจัยในครั้งนี้เพิ่มเติม

นอกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์คณะอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและสาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤตทุกท่านที่ได้สั่งสอนความรู้และอบรมผู้วิจัยให้เติบโตขึ้นและมีวุฒิภาวะ ด้วยความเอาใจใส่และเมตตาต่อศิษย์เป็นอย่างดี

ขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ฝ่ายทะเบียน และโครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยด้วยมิตรภาพตลอดเวลาที่ศึกษา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดกลางและห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดปริทัศน์ พนมยงค์ ห้องสมุดป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหอสมุดแห่งชาติ ที่ให้บริการแก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ ทำให้การทำงานวิจัยครั้งนี้เป็นไปได้อย่างสะดวกราบรื่น

ขอบคุณมิตรภาพอบอุ่นจากผองเพื่อนที่สนใจได้ถามและให้กำลังใจผู้วิจัยอยู่เสมอ ได้แก่ ศรัณย์ คุ้มบรรพต จิตรพันธ์ หัซชะวณิช กมลสิริ สังข์เสวี กำพล ปิยะศิริกุล ชนนท์ พุ่มไสว พรทวี ธรรมจินดา บุศรินทร์ แก้วประเสริฐ วริตดา ศรีรัตน วิรกานต์ หวังช่อกุล ฤทธิชัย นิลสุ ชิมัมพร ขุนเณร สุวดี นาสวัสดิ์ และวราพรรณ รัตนบรรณกิจ ขอขอบคุณมิตรจิตมิตรใจของอาจารย์ชุมพล มธุรส ผู้ช่วยเหลือและใส่ใจดูแลปัญหาระหว่างศึกษาของผู้วิจัยในทุกทาง ขอขอบคุณเพื่อนปริญญาโทกลุ่มพระจันทร์ที่ให้ความผ่อนคลายและความเข้าใจในฐานะนิสิตปริญญาโทร่วมรุ่น อันได้แก่ สุธีรา สัตยพันธ์ อรสุธี ชัยทองศรี พงมาน มุลทรัพย์ และนิกร ตั้งอิทธิศักดิ์

หากวิทยานิพนธ์นี้มีความดีงามในทางใดทางหนึ่ง ผู้วิจัยขอประกาศว่าผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างความดีงามนั้นคือครอบครัวของผู้วิจัย โดยเฉพาะนางออง สุวรรณพานิช ยายผู้เป็นที่รัก และอาจารย์เพ็ญสินี ทองคำเภา แม่ผู้เป็นแรงบันดาลใจทั้งปวงในชีวิตของผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฑ
บทที่	
๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๖
๑.๓ สมมุติฐานของการวิจัย.....	๗
๑.๔ ข้อตกลงเบื้องต้น.....	๗
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย.....	๑๐
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๒
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๒
๒ กรอบทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง.....	๑๓
๒.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	๑๓
๒.๑.๑ การนำเสนอภาพตัวแทน.....	๑๓
๒.๑.๒ สัญวิทยา : การนำเสนอภาพตัวแทนคือการสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์.....	๑๗
๒.๑.๓ มายาคติ : ภาพตัวแทนสื่อความหมายทางวัฒนธรรมในระดับความหมายแฝง.....	๒๐
๒.๑.๔ วาทกรรม : การต่อสู้และมิติทางอำนาจของภาพตัวแทน....	๒๔
๒.๑.๔.๑ มโนทัศน์เรื่องวาทกรรม.....	๒๔
๒.๑.๔.๒ วาทกรรมกับอำนาจ.....	๒๕
๒.๒ การศึกษาภาพตัวแทนในวรรณกรรม.....	๓๒
๒.๓ เอกสารและการศึกษาเกี่ยวกับสมเด็จพระมหาธรรมราชาในประวัติศาสตร์.....	๓๔
๒.๓.๑ สมัยที่เป็นขุนพิเรนทรเทพ.....	๔๐
๒.๓.๒ สมัยที่เป็นพระมหาธรรมราชา.....	๔๕

บทที่

หน้า

	๒.๓.๒.๑ สงครามคราวพระสุริโยทัยขาดคอช้าง.....	๔๖
	๒.๓.๒.๒ สงครามคราวรบกันด้วยเรื่องช้างเผือก.....	๔๘
	๒.๓.๒.๓ สงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พระเจ้า หงสาวดี.....	๕๒
	๒.๓.๓ สมัยที่เป็นสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช.....	๖๑
๓	กลวิธีการเล่าเรื่องของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรม.....	๖๗
	๓.๑ การสร้างโครงเรื่องเพื่อนำเสนอแก่นเรื่อง.....	๖๙
	๓.๑.๑ แก่นเรื่องแสดงพระมหากรุณาธิคุณของบูรพกษัตริย์ไทย....	๗๒
	๓.๑.๒ แก่นเรื่องแสดงบทเรียนจากวิกฤตการณ์ในประวัติศาสตร์...	๗๙
	๓.๑.๓ แก่นเรื่องสตุติวีรสตรี/วีรบุรุษในประวัติศาสตร์.....	๘๕
	๓.๑.๓.๑ สมเด็จพระสุริโยทัย.....	๘๖
	๓.๑.๓.๒ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช.....	๙๐
	๓.๑.๓.๓ พระสุพรรณกัลยา.....	๙๕
	๓.๑.๔ แก่นเรื่องแสดงบทบาทของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่ไม่ใช่ วีรสตรี/วีรบุรุษ.....	๙๙
	๓.๑.๕ แก่นเรื่องแสดงให้เห็นว่าพม่าเป็นศัตรูของชาติไทย.....	๑๑๐
	๓.๑.๖ แก่นเรื่องสตุติวีรกรรมของบุเรงนอง.....	๑๑๒
	๓.๒ กลวิธีการสร้างตัวละครสมเด็จพระมหาธรรมราชา.....	๑๑๘
	๓.๒.๑ การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครทางตรง.....	๑๒๒
	๓.๒.๑.๑ การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครโดยผู้เล่า.....	๑๒๒
	๓.๒.๑.๒ การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครผ่านตัวละครอื่น.....	๑๒๔
	๓.๒.๒ การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครทางอ้อม.....	๑๒๘
	๓.๒.๒.๑ การรู้จักลักษณะนิสัยจากการกระทำของ ตัวละคร.....	๑๒๘
	๓.๒.๒.๑.๑ การกระทำครั้งเดียว.....	๑๒๙
	๓.๒.๒.๑.๒ การกระทำที่เกิดเป็นนิสัย.....	๑๓๑
	๓.๒.๒.๒ การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครจากบทสนทนา..	๑๓๔
	๓.๒.๒.๓ การรู้จักนิสัยและทัศนคติของตัวละครจาก ความคิดของตัวละครสมเด็จพระมหาธรรมราชาเอง.....	๑๓๘
	๓.๒.๒.๔ การรู้จักนิสัยตัวละครจากลักษณะภายนอก ของตัวละคร.....	๑๔๑

๓.๒.๓ การรู้จักนิสัยของตัวละครจากการสร้างตัวละครอื่นมา เทียบเคียง.....	๑๔๓
๓.๓ การเลือกใช้ผู้เล่าและมุมมองของการเล่าเรื่อง.....	๑๔๖
๓.๓.๑ การเลือกใช้ผู้เล่าต่างประเภท.....	๑๔๖
๓.๓.๑.๑ ผู้เล่าแบบผู้ประพันธ์.....	๑๔๘
๓.๓.๑.๒ ผู้เล่าแบบเสมือนมีตัวตน.....	๑๕๗
๓.๓.๒ การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครต่าง ๆ.....	๑๖๑
๓.๓.๒.๑ มุมมองของตัวละครสมเด็จพระ มหาธรรมราชา.....	๑๖๒
๓.๓.๒.๒ มุมมองของตัวละครที่อยู่ในเหตุการณ์ “พระ มหาธรรมราชาเสียเมือง”.....	๑๖๓
๓.๓.๒.๒.๑ ตัวละครที่เข้าใจ พระมหาธรรมราชาตั้งแต่ต้น.....	๑๖๔
๓.๓.๒.๒.๒ ตัวละครที่ไม่เข้าใจพระมหาธรรม ราชาในตอนแรก.....	๑๖๖
๓.๓.๒.๓ มุมมองของตัวละครที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ “พระมหาธรรมราชาเสียเมือง”.....	๑๗๐
๓.๔ สถานที่ในฐานะพื้นที่ของการเล่าเรื่อง.....	๑๗๓
๓.๔.๑ การใช้พื้นที่ฉากตามขนบการชมบ้านเมือง.....	๑๗๔
๓.๔.๒ การดัดแปลงพื้นที่ฉากที่ใช้ขนบวรรณศิลป์ในการชม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	๑๗๘
๓.๔.๓ พื้นที่แห่งชัยชนะและความพ่ายแพ้ของสมเด็จพระ มหาธรรมราชา.....	๑๘๔
๔ ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรม.....	๑๙๓
๔.๑ สถานภาพขุนพิเรนทรเทพ.....	๑๙๓
๔.๑.๑ ผู้ปราบยุคเข็ญ.....	๑๙๓
๔.๑.๑.๑ คนหนุ่มผู้เด็ดขาดและใจร้อน.....	๑๙๕
๔.๑.๑.๒ เชื้อพระวงศ์ผู้มีบารมี.....	๑๙๘
๔.๑.๑.๓ ขุนศึกผู้มีสติปัญญาและความสามารถ.....	๒๐๑
๔.๑.๑.๔ ขุนศึกผู้จงรักภักดีและรักชาติ.....	๒๐๓
๔.๑.๒ นักรักนักรบ.....	๒๐๕
๔.๒ สถานภาพพระมหาธรรมราชา.....	๒๐๗
๔.๒.๑ พระมหาธรรมราชาผู้ต่อสู้เพื่อชาติ.....	๒๐๘

	หน้า
๔.๒.๑.๑ ยอดเสนาธิการ.....	๒๐๙
๔.๒.๑.๒ ยอดนักรบ.....	๒๑๒
๔.๒.๒ พระมหาธรรมราชา “ผู้เผด็จชาติตน”.....	๒๑๔
๔.๒.๓ พระมหาธรรมราชาผู้ฟ้ายแพ้ว.....	๒๑๘
๔.๓ สถานภาพสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช.....	๒๒๒
๔.๓.๑ ภาพตัวแทนในฐานะ “พ่อ”.....	๒๒๒
๔.๓.๑.๑ พ่อผู้ชาญฉลาด-วีรบุรุษผู้ปิดทองหลังพระ.....	๒๒๓
๔.๓.๑.๒ พ่อผู้ฟ้ายแพ้ว.....	๒๒๖
๔.๓.๒ ภาพตัวแทนในฐานะวีรกษัตริย์.....	๒๒๘
๕ การประกอบสร้างภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในบริบททาง การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในยุคสมัยของการประพันธ์.....	๒๓๕
๕.๑ การเล่าประวัติศาสตร์ในกรอบวาทกรรมชาตินิยม.....	๒๓๘
๕.๑.๑ ด้นเค้าของภาพพระมหาธรรมราชาผู้แปรพักตร์ใน เสภาพระราชพงศาวดาร.....	๒๔๑
๕.๑.๒ ภาพตัวแทนอันหลากหลายของสมเด็จพระมหาธรรมราชา ใน โคลงภาพพระราชพงศาวดาร.....	๒๔๒
๕.๑.๓ พระมหาธรรมราชา : เจ้าไทเหนือผู้จงรักภักดีใน เฉลิมเกียรติกษัตริย์คำฉันท์.....	๒๔๓
๕.๒ ความแตกต่างด้านโลกทัศน์เรื่องพม่า.....	๒๔๗
๕.๒.๑ พม่าเป็นศัตรูผู้ร้ายกาจ : พระมหาธรรมราชาเข้าข้างศัตรู....	๒๔๘
๕.๒.๒ พม่าเป็นศัตรูผู้เก่งกาจ : พระมหาธรรมราชาเป็นผู้ประสาน ประโยชน์กับศัตรู.....	๒๕๒
๕.๓ การเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์เรื่องวีรบุรุษ.....	๒๖๐
๕.๓.๑ วีรบุรุษแบบวีรมหาราช : วีรบุรุษที่เป็นนักรบ.....	๒๖๒
๕.๓.๒ วีรบุรุษที่เป็นมนุษยปฤชุน : วีรบุรุษที่รบด้วยสติปัญญา.....	๒๖๕
๕.๔ วาทกรรมการเมืองใน พ.ศ.๒๕๑๖ และ ๒๕๓๕.....	๒๗๒
๕.๔.๑ เหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖.....	๒๗๒
๕.๔.๑.๑ พระมหาธรรมราชาใน ผืนแผ่นดินไถทนี้ล้ำ แหล่ง คุณ : บูรพกษัตริย์ไทยผู้รักชาติ.....	๒๗๔
๕.๔.๑.๒ พระมหาธรรมราชาใน เพลงยาวอุยธยาวสาน : ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองที่ทำให้ชาติวุ่นวาย.....	๒๗๙

บทที่	หน้า
๕.๔.๒ เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ : ขุนพิเรนทรเทพผู้ถูกก่กั้นแก่ง และพระมหาธรรมราชาผู้รักสันติภาพในนวนิยายเรื่อง สมเด็จพระสุริโยทัย.....	๒๘๑
๕.๕ การเล่าประวัติศาสตร์ด้วยวาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสรอง.....	๒๘๙
๕.๖ อิทธิพลของมโนทัศน์ “พ่อของแผ่นดิน”.....	๒๙๖
๖ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	๓๐๒
๖.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	๓๐๒
๖.๒ ข้อเสนอแนะ.....	๓๑๐
รายการอ้างอิง.....	๓๑๑
ภาคผนวก : สังเขปเนื้อเรื่องของวรรณกรรมที่นำมาศึกษา.....	๓๑๗
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	๓๒๔

สารบัญตาราง

ตาราง ๑ แสดงระยะเวลาการนำเสนอเรื่องในโครงเรื่องของวรรณกรรมที่มีแก่นเรื่องสุดดี สมเด็จพระสุริโยทัย.....	๘๙
ตาราง ๒ แสดงการเลือกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์มาสร้างโครงเรื่องของวรรณกรรม.....	๑๑๘

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างความจริง สื่อ และภาพตัวแทน.....	๑๔
แผนภูมิ ๒ แสดงองค์ประกอบของสัญญาตามมโนทัศน์ของโซซูร์.....	๑๗
แผนภูมิ ๓ แสดงมายาคติที่แทรกอยู่ในองค์ประกอบของสัญญา.....	๒๒
แผนภูมิ ๔ แสดงระนาบของความหมายทางวัฒนธรรมในโทรศัพท์มือถือ.....	๒๓
แผนภูมิ ๕ แสดงระบบความสัมพันธ์ของผู้กระทำใน ลิลิตนเรศวร.....	๗๒
แผนภูมิ ๖ แสดงระบบความสัมพันธ์ของผู้กระทำใน อธิราชา.....	๗๓
แผนภูมิ ๗ แสดงประเภทของผู้เล่าตามทฤษฎีศาสตร์เรื่องเล่า.....	๑๔๘
แผนภูมิ ๘ ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในระนาบของสถานภาพ.....	๒๓๒

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ ๑ แผนที่สังเขปแสดงการวางกำลังของฝ่ายพม่า พ.ศ. ๒๑๑๑.....	๑๘๘
ภาพประกอบ ๒ แผนที่สังเขปแสดงการวางกำลังของฝ่ายพม่า พ.ศ. ๒๑๑๑.....	๑๘๙